

PAL

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΛΟΥ

ΤΟΥ

ΙΩΑΝΝΗΝ ΔΟΥΚΑ
ΕΞΟΡ. ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ (1289). (+)

Μεταξὺ τῶν ἐκ τῶν Μετεώρων εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις ἐθνικὴν βιβλιοθήκην μετενεχθέντων χειρογράφων κωδίκων εὑρηται καὶ τὸ παρὰ πόδας ἐκδιδόμενον πρωτότυπον χρυσόβουλλον τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, ἐκδομένον κατὰ Μάρτιον τοῦ ἔτους 6797 ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἥτοι τοῦ 1289 μετὰ Χριστόν. Εἶνε δὲ τοῦτο εἰλητάριον ἐπὶ περγαμνῆς ἔχον μῆκος μὲν 2,23 πλάτος δὲ 0,351, οὐ μόνον τὰ 0,251 εἶνε γεγραμμένα, τοῦ λοιποῦ πλάτους ἐκατέρωθεν καταλαμβανομένου ὑπὸ τῆς ἀγράφου ὥας.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ χρυσοβούλλου τούτου εἶνε σαφές. Πρόκειται περὶ ἐπικυρώσεως κτημάτων δωρηθέντων τῇ ἐγγὺς τῆς πόλεως Φαναρίῳ κατὰ τὴν θέσιν Λυκουσάδος κειμένη μονῇ Παναγίας τῆς Ἐλευούσης· εἶχον δὲ δωρητῇ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος κτήματα εἰς τὴν εἰρημένην μονὴν ὑπὸ τῆς συζύγου τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου Κομνηνοῦ τοῦ Δούκα ἥτις τὸ μοναχικὸν ὑποδῦσα σχῆμα ἐκλήθη Ὑπομονή. Ἐκειντο δὲ τὰ κτήματα ἐκεῖ μὲν ὅπουδῆποτε, ἥτοι περὶ τὴν χώραν τοῦ Φαναρίου, τινὰ δὲ καὶ ἀπώτερον ἐν Θεσσαλίᾳ, ἀλλ' ὁ ἀκριβὲς προσδιορισμὸς ἀπάντων δὲν εἶνε εὐχερὲς, δέον δὲ νὰ ἐπιχειρηθῇ ὑπὸ τινος τῶν ἰθαγενῶν ἢ τῶν αὐτόθι παρεπιδημούντων λογίων. Τοῦθ' ὅπερ γνωρίζομεν εἶνε ὅτι ἡ μονὴ τῆς Ἐλευούσης δὲν σώζεται τὴν σήμερον, ἀλλ' ὁ χώρος ἐν ᾧ ἔκειτο διατηρεῖ καὶ νῦν τὸ αὐτὸ ὄνομα, καλούμενος Λυκουσάδα κατὰ παράλειψιν ἢ κατὰπνίξιν ἐν τῇ προφορᾷ τῆς συλλαβῆς ου τῆς παλαιᾶς Λυκουσάδος. Κατὰ τὰλλα ἡ ἑρμηνεία τοῦ χρυσοβούλλου εἶνε εὐχερὲς εἰς τοὺς διατρίβοντας περὶ τὰ τοιαῦτα, οὐδὲ παρέχει τι πλὴν τῶν γεωγραφικῶν ὀνομάτων τὸ δυσξύμβλητον, ἅτε συντεταγμένον κατὰ τὸν συνήθη τύπον καὶ περιέχον πράγματα καὶ ἄλλοθεν πολλαχῶς γνωστά. Ἀρκεῖ δὲ νὰ σημειώσωμεν τὰ ἐξῆς ὀλίγα. Οἱ πάροιχοι εἶνε οἱ γνωστοὶ ἐναπόγραφοι τῶν βυζαντιακῶν χρόνων περὶ ὧν πολλαχῆς γίνεται λόγος ἐν τε διαφόροις νομικαῖς

ΔΕΛΤ. ΙΝΣΤ. ΕΤΑΙΡ.

A-1883-4

8

(+) Δ. Ν. Ἐλληνισμ. 10 (1913) σ. 346.

συγγραφαῖς τῶν Βυζαντινῶν καὶ ἐν τοῖς χρυσοβούλλοις (1).—Τὸ παρὰ τὰ Τρίκκαλα λουτρὸν ἦτο βεβαίως γνωστὸν τι καὶ οὐκ ἄσημον κτίριον, ὅπως ἰδίᾳ ἀναφέρεται· ὁ δὲ τύπος τῆς λέξεως *λοετρον* εἶνε συνηθέστατος παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς. —Περίεργοι εἶνε αἱ τοπικαὶ ὀνομασίαι Πρακτικᾶτους, Σιμισαράτοι, Λεβαχάτοι, Ταρωνάτοι αἱ φέρουσαι κατὰληξιν μὲν λατινικὴν, οὐκ ἀσυνήθη παρὰ Βυζαντινοῖς, τύπον δὲ ὀνόματος καθαρῶς οἰκογενειακοῦ. Δεικνύουσι δὲ ἡμῖν ταῦτα οὕτως ἐπιφανῶς τὴν γέννησιν ὀνομάτων τοπικῶν ἐξ οἰκογενειακῶν, οἷα ἐπῆλθε κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας οὐ μόνον ἐν Ἑλλάδι ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς χώραις τῆς Δύσεως, ὥστε σχεδὸν διστάζει ὁ ἀναγινώσκων τὸ χρυσοβούλλον κατὰ πρῶτον, ἂν πρόκειται ἀληθῶς ἐνταῦθα περὶ χωρίων ἢ περὶ ἀνδρῶν. —Τὰ *σαντάλια* τὰ ἐν τῇ λίμνῃ τοῦ Ἐζερῶ εἶνε ἀλιευτικαὶ λέμβοι, τὸ δὲ ὄνομα παρέλαβον, ὡς γνωστὸν, καὶ οἱ Τοῦρκοι *σαντάλ* καλοῦντες τὰ πλοιάρια. Καὶ τὸ μὲν ὄνομα Ἐζερὸς φέρει σήμερον τὸ τῇ λίμνῃ παρακείμενον χωρίον *Νεζερὸς*, ἡ δὲ λίμνη εἶνε καὶ τὴν σήμερον μᾶλα πολυέχθης, οὕτως ὥστε οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἀποζῶσιν ἐκ τῆς ἀλιείας (2). Τὸ δὲ νέον τοῦτο ὄνομα τῆς περὶ τὴν λίμνην, τὴν παλαιὰν Ἀσχροῖδαν, χώρας, δὲν ἀπαρτὰ τὸ πρῶτον ἐνταῦθα, ἀλλ' εἶνε καὶ ἄλλως γνωστὸν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς (3). Καθ' ὅσον ὁμως γνωρίζω, αὕτη εἶνε ἡ πρώτη ἀσφαλῶς δυναμένη νὰ χρονολογηθῇ μνεῖα τοῦ ὀνόματος. — Ἡ δὲ Βούναινα ἀναφέρεται καὶ ὡς ἰδίᾳ ἐπισκοπὴ, τελοῦσα ὑπὸ τὴν μητροπολιν Λαρίσσης (4). Τὴν δὲ λέξιν θέμα πρέπει ἄρα νὰ ἐκλάβωμεν ὡς ἔχουσιν τὴν ἄλλως παρὰ Βυζαντινοῖς γνωστὴν σημασίαν τῆς μεγάλης διοικητικῆς διαιρέσεως; Παρατηροῦμεν μὲν ὅτι ἐν μεταγενεστέροις τοῦ δεκάτου αἰῶνος χρόνοις γίνεται διάκρισις τῆς βορείου Θεσσαλίας ἣτις ὑπήγετο εἰς τὸ θέμα Μακεδονίας ἀπὸ τῆς δευτέρας Θεσσαλίας καλουμένης, ἣτις δὲν φαίνεται ἀνήκουσα ἅπασα εἰς τὸ θέμα Ἑλλάδος, ἀφ' οὗ ῥητῶς ἀπ' αὐτῆς διαστελλεται τοῦ λόγου ὄντος περὶ τοῦ μητροπολίτου Λαρίσσης ὅστις φέρει τὸν τίτλον ὁ *Λαρίσσης, δευτέρας Θεσσαλίας καὶ πάσης Ἑλ-*

(1) Ἰδ. Π. Καλλιγᾶ περὶ δουλοπαροικίας παρὰ Ῥωμαίους καὶ Βυζαντινοῖς ἐν Μελέταις καὶ Λόγοις σ. 261 κ. ἔ.

(2) Γεωργιάδου Θεσσαλία, σ. 69.

(3) Ἰδ. Parthey, Notitiae Graec. episc. Not. 3, 497 ὁ Ἐζέρου, ἐνθα γραπτέον ὁ Ἐζερῶ.

(4) Αὐτόθι Not. 3, 518.

λάδος (1). 'Αλλ' ἰδία μνεία θέματος θεσσαλικοῦ φερωνυμουμένου ἀπὸ τῆς Βουναίνης δὲν γίνεται, εἶνε δὲ καὶ ὁ τόπος ἀσημότερος ἄλλων θεσσαλικῶν, ὥστε ἀμφίβολον μένει ἂν πράγματι ὑπῆρξεν ἐν τῇ βυζαντιακῇ διοικήσει θέμα οὕτω καλούμενον.

Τὸ χρυσόβουλλον σώζεται ἐν πρωτοτύπῳ, ὡς εἶπον, διὸ φέρει διὰ κινναβάρεως γεγραμμένας, ὡς συνήθως, τὰς λέξεις *λόγον* ἔνθα πρόκειται περὶ τῆς βασιλείας, τὸ ὄνομα τοῦ μηνὸς *Μάρτιον*, τὸν ἀριθμὸν τῆς ἰνδικτιῶνος *δευτέρας* καὶ τὴν μονάδα τοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτους ἐξακισχιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ ἐνενηκοστοῦ *ἐβδόμου*, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἀπὸ Χριστοῦ 1289. Διὰ κινναβάρεως ἐπίσης γέγραπται πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἰδίᾳ τοῦ βασιλέως χεῖρι ἢ ὑπογραφή (2). Ἐκδίδων δὲ τὸ χρυσόβουλλον διετήρησα τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ πρωτοτύπου, ὡς πρέπει νὰ γίνηται ὅταν ἐκδίδωνται ἔγγραφα ἐπίσημα διασωθέντα ἡμῖν ἐν πρωτοτύπῳ. Μόνον δ' ἔστιξα καταλλήλως πρὸς διευκόλυνσιν τῆς κατανοήσεως τῶν γεγραμμένων.

Τελευτῶν παρατηρῶ ὅτι τὸ χρυσόβουλλον δὲν εἶνε γεγραμμένον ἐπὶ ἑνὸς κομματίου περγαμνηῆς, ἀλλὰ συγκροτεῖται ἐκ τριῶν συγκεκολλημένων ἀλλήλοις. Ἐπὶ δὲ τῶν κολλημάτων τῶν κομματίων ὀπίσθεν ἀναγινώσκουμεν τὰ ἐξῆς *Διὰ τοῦ μεγάλου λογοθέτου—Θεοδώρου—τοῦ Μουζάλωρος*. Εἶνε δὲ γεγραμμένα ταῦτα οὕτως, ὥστε τὰ γράμματα διήκουσιν ἐφ' ἐκάστου κολληματος ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κομματίου περγαμνηῆς εἰς τὸ ἄλλο. Ἐχομεν οὕτω συνυπογεγραμμένον χάριν μείζονος κύρους καὶ τὸν πρωθυπουργὸν τοῦ κράτους, ὡς σήμερον οἱ ὑπουργοὶ συνυπογράφουσι τῷ βασιλεῖ τὰ διατάγματα. Εἶχε δὲ λόγον αὕτη ἡ μεσοσχιδὴς ὑπὸ τοῦ κολληματος αὐτόγραφος πιθανώτατα γραφή τοῦ ὀνόματος τοῦ πρωθυπουργοῦ, ὅπως μὴ εἰσχωρήσῃ νοθεὶα δι' ἀντικαταστάσεώς τινος τῶν κολλῶν τῷ συναπαρτιζουσῶν τὰ ἐκ πλείονων τῆς μιᾶς αποτελούμενα ἐπὶ περγαμνηῆς χρυσόβουλλα. Τοιαύτην δὲ σημασίαν ἔχουσι τὰ ἐνίοτε ἐν χρυσοβούλλαις ἅτινα δὲν περιεσώθησαν ἐν πρωτοτύπῳ, ἀλλ' ἐν ἀντιγράφοις ἐκ τῶν ἀρχαίων εἰλημμένοις σημειούμενα ἐν τέλει «εἶχε . . . τὸ **διὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου τοῦ Ἀγιοθεοδωρίτου Μεχαήλ**» καὶ τὰ τοιαῦ-

(1) *Iδ.* Parthey Not. 3, 493. 4, 35.

(2) Τὰ διὰ κινναβάρεως γεγραμμένα ἐδήλωσα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ χρυσοβούλλου διὰ παχέων γραμμάτων.

τα (1). Ἐδηλοῦτο δηλαδή ἐν τοῖς ἀντιγράφοις ὅτι εὑρίσκετο τὸ πρωτότυπον κατεστρωμένον διὰ τῶν τοιούτων σημειωμάτων τοῦ λογοθέτου. Ὅποιαν δὲ θέσιν συνήθως εἶχε τὸ βραχὺ τοῦ λογοθέτου σημείωμα ἀποδεικνύει τὸ ἀνά χειρας χρυσοβούλλον. Κατὰ πόσον δὲ ἐν πᾶσι τοῖς πρωτοτύποις χρυσοβούλλοις ὑπῆρχε τὸ σημείωμα τοῦτο καὶ ὑπὸ τίνος γεγραμμένον καὶ ἂν πάντοτε κατὰ τὰς συρραφὰς ἢ συναφὰς τῶν κολλῶν μόνον δι' εἰδικῆς ἐρεῦνης δύναται νάποδειχθῇ. Ἴσως δὲ γράψωμεν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἄλλοτε διὰ μακροτέρων. Ἀρκεῖτω δ' ἐνταῦθα ἡ παρκτῆρησις ὅτι ἐν Ἀγίῳ Ὁρει εἶδον χρυσοβούλλον Ἰωάννου Α' τοῦ Παλαιολόγου τοῦ ἔτους 1344, δι' παραχωρεῖ τῷ πικτῷ καὶ τοῦ στρατοπεδάρχῃ Ἰωάννῃ τῷ Χούμνῳ τὸ χωρίον Ζίχναν, φέρον τὴν σημείωσιν διὰ τοῦ μεγάλου λογοθέτου Ἰωάννου τοῦ Ραοῦλ καὶ τῶν ὑπογραφῆς τοῦ αὐτοκράτορος. Σώζεται δὲ τὸ χρυσοβούλλον τοῦτο ἐν τῇ κατὰ τὸν Ἀθῶ μονῇ τοῦ Φιλοθέου. — Ὁ δὲ Θεόδωρος Μουζάλων, ἀρχικὸν εἰς ἐπιφανῆ οἶκον τοῦ Βυζαντίου, καίπερ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου δυσμενῶς ποτε πρὸς αὐτὸν διατεθέντος (2), ἐπὶ τοῦ ἐκαῖνον διαδεξαμένου Ἀνδρονίκου Β' διακρίθη ἀναθὰς εἰς ταῦτα ὑψίστα των ἀξιώματων καὶ μεγίστων τιμῶν, ἐν αἷς καὶ ἡ μνηστεία τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ μετὰ Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως (3). ἀπέθανε δὲ ὡς μοναχὸς τῷ 1294 διαδεξαμένου αὐτὸν ἐν τῷ ἀξιώματι τοῦ μεγάλου λογοθέτου τοῦ Νικηφόρου Χούμνου, καὶ ἐτάφη ἐν Νικαίᾳ ἐν τῇ μονῇ τῇ Μεγομένη τοῦ Τορνικίου (4).

Ταῦτα θεωρῶ ἐπαρκῆ πρὸς ἐρμηνείαν τοῦ χρυσοβούλλου.

† Οὐδὲν τῆς ἀληθείας ἐπικρατέστερον καὶ οὐδὲν τῆς κατ' αὐτὴν ἐπιγνώσεως ἀνθρώποις ἐπαινετώτερον· οἱ γὰρ ἐφ' ἐκάστῳ τῶν πραγμάτων τοῦ ὄντος κατ' ἀλήθειαν γινόμενοι ἐπιγνώμονες τὸ καλὸν ἂν πάντως ἐπὶ πᾶσι προέλοιτο καὶ οὐδέποτε ἂν ἐκπέσαιεν τοῦ συμφέροντος· ἀλλὰ καὶ ἑαυτοῖς προσπορίσασθαι τι δέη τῶν ὠφελούντων,

(1) Ἰδ. Zach. v. Lingenthal, Novellae Constitutiones. Nov. LXVI σ. 468. Nov. LXVII σ. 476. Nov. LXIX σ. 485 κτλ.

(2) Ἰδ. Παχυμέρους τόμ. Α' σ. 495, 16 κ. ἑ. ἔκδ. Βόννης

(3) Παχυμέρους τόμ. Β', σ. 181, 9.

(4) Παχυμέρους τόμ. Β'. σ. 192, 11 κ. ἑ.

ἂν ἑτέροις οἷς τι προμηθείας οὗτοι μεταδιδόναι σπουδάζουσι, τοῦ κριβοῦς ὑπάρχει τοιούτου κατευστοχεῖν. Τοῦτο τοῖς συνετωτέροις τῶν κτηνῶν ἐν οἷς περ ἂν ποιῶσι παρακολουθεῖν εἰωθὸς οὐχ ἦτον ἔστι διαγνῶναι καὶ τῆς τὴν παροῦσαν εἰσενεγκαμένης αἵτησιν ταῖς πράξεσι παρεπόμενον, τῆς μιᾶς δὴ ταύτης προσμαρτυρούσης καὶ ταῖς ἄλλαις τῶν πράξεων· τὸ γὰρ προσὸν ἀπὸ θεοῦ τῇ βασιλείᾳ δικαίωμα μέγα μὲν ἐν τοῖς κατὰ γῆν γνωρίζεται ἅπασιν· οὐ μὴν ὅτι πρόδηλον αὐτῷ τὸ περίοπτον, οὐκ ἐπαινετέον παρὰ τοῦτο κριθήσονται οἱ καὶ λογιζόμενοι τὸν ὄγκον καὶ τὸ ἐπιβίλλον αὐτῷ τῆς ὀφειλῆς ἀποσώζοντες ἐν τῷ τὴν ὑποταγὴν ἀποδιδόναι καὶ ἔργοις οἷον συνεπιψηφίζεσθαι τῆς ἐξουσίας τῷ ὑπερέχοντι. Τοῦτο δὴ τὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἡμετέρας δικαίωμα, καὶ εἰς μείζον μὲν ἦν διηρμένον ταπρότερα ἀφοῦ περ πρὸς τὴν ἡμετέραν ταύτην ἀρχὴν ὁ πηξίμενος αὐτὴν καὶ συστησάμενος δημιουργὸς καὶ συνοχεὺς τοῦ παντός, ἐκεῖνο ἐνιδὼν ἰλέφ βλέμματι ἔρρηκε· πλάτυνον τὰ σχοιρίσματα σου ἔτι· ἐπέτασον ἐπὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερά· πῆξον καὶ μὴ φείσῃ τῶν αὐταίων· καὶ μέντοι καὶ ἐξετέλεσε καὶ διήγαγεν ἐπὶ πολλαῖς ὅτι κρατυομένη καὶ αὐξομένη περιόδοις ἔτων καὶ τῶν χειρῶν ὅτε δὴ ποτε πειρασμένων ἀντάραι κατευμεγεθούσα περιεγίνετο. Εἴτα ἐκκαυθείσης ἀνῶθεν ὁργῆς διὰ παιδείαν πάντως συμφέρουσαν, βήματι τὸ δὴ λεγόμενον ἐκινήθη καὶ μεταπεπτῶκει πρὸς τὸ χειρόν τὰ πράγματα καὶ ἡ ἀρχὴ ἐς τὸ βραχύτατον συνέσπλῃ· καὶ ἐπὶ μετρίοις ὅροις συνεληλαμένη ἀδείκνυτο· πρὸς γὰρ τοι τοῖς ἄλλοις μᾶλλον δὲ γε πρὸ τῶν ἄλλων καὶ αὐτῆς ἐξεπεπτῶκει τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων, ἕως ὃ παιδεύων ἔχει τοῦ ἰσχυθῆαι μόνον καὶ εἰς τέλος μὴ παραδίδους, οὐδ' ἵνα πλήξῃ πλήττων, ἀλλ' ἵνα πρὸς τὸ κρεῖττον μετίθῃται, τὰ τε ἄλλα τῶν τῆς ἀρχῆς ἐξερρηγνύων καὶ αὐτὴν τὴν βασιλεύουσαν ἐπανεσώσατο πόλιν, καὶ ἐπὶ τὸ κρεῖττον αὐθις τῇ αὐτοῦ καὶ ἀρωγῇ καὶ συνέρσει τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπανεδράμε. Τότε δὴ ἐν τῇ κινήσει τῶν πραγμάτων ἐκείνη ἢ τὰ δυσχερῆ ἐπλεόνασε, τότε πρὸς πολλοὺς πολλὰ τῶν τῆς ἀρχῆς μεταπέπτωκε καὶ ἔτι δὴ ἐς τὸ παρὸν πόλεων τινὲς καὶ χωρῶν ἔστιν οἷς τῶν τότε κατὰσχόντων ὡς εἰς ἰδιόζουσάν τινα τὴν δεσποτείαν κατέχονται· ἀλλ' ὑποκύπτουσι τῷ ἡμετέρῳ κράτει καὶ τὴν ὑποταγὴν δικαίως ἀσπάζονται. Ἡ μὲντοι τῷ περιποθίτῳ συμπενθήρῳ τῆς βασιλείας μου τῷ σεβαστοκράτορι ἐκείνῳ Κορνηνῷ κυρῷ Ἰωάννῃ τῷ Δούκῃ κατὰ κόσμον

χρηματίσασα σύζυγος εἶτα τὸν μοναδικὸν ζυγὸν ὑποδύσα Κομνηνὴ
 κυρὰ Ὑπομονὴ ἢ Δούκαινα, τὸ τῆς βασιλείας καλῶς ἐπεγνωκυῖα δι-
 καίωμα, καὶ ὡς οὐκ ἔστιν ἐν βεβαίῳ τὴν τῶν προσόντων ἀποφέρεισθαι
 κτῆσιν, οὔτε μὴν καθ' ἓνα τῶν ἐν βίῳ, οὔτε μοναστῶν καταγώγιον,
 εἰ μὴ τὸ κύρος ἐπιθεῖν τοῦτοις βασιλικά διατάγματα, διαπέμπεται τε
 πρὸς τὴν ἡμετέραν βασιλείαν καὶ τῇ παρ' αὐτῆς συστάσῃ σεβασμιά
 μονῇ, τὸ κύρος τῶν ἐνυπαρχόντων αἰτεῖται διὰ χρυσοβούλλου προς-
 γενέσθαι τῆς βασιλείας μου. Ἔστι μὲν οὖν ἡ οἰκοδομηθεῖσα αὕτη καὶ
 συστᾶσα παρὰ ταύτης μονῇ, πλησίον που διακειμένη τοῦ ἄστεως ὁ
 Φανάριον ὀνομάζεται· τιμᾶται δὲ ἐπ' ὀνόματι τῆς πανυπεράχνου μου
 δεσποίνης καὶ θεομήτορος τῆς Ἑλεούσης, καὶ ἐπικέκληται οὕτω πως
 τῆς Λυκουσάδος· ἃ δὲ αὕτη τῇ μονῇ προσήρμοσε κτήματα ἐκεῖ μὲν
 ὅπουδῆποτε τυγχάνουσι διακειμένα· καὶ ταῦτα δὲ γε κατωτέρω ἐξ
 ὀνόματος δηλωθήσεται. Τῇ τοιαύτῃ τοιγαροῦν αἰτήσῃ αὐτῆς οὐκ ἔγω
 δέον εἶναι ἢ βασιλεία μου ὑπέρθεσθαι τινα δοῦναι, καὶ μὴ παραυτὰ τῷ
 τέλει ἐναγαγεῖν· ἀλλὰ τῆς εὐγνωμοσύνης ὥσπερ ἀμειβομένη ταύτην
 καὶ τῆς τοῦ καλοῦ ἐπιγνώσεως, ἐτοιμώτατα κατανεύει πρὸς τὸ αἰτού-
 μενον καὶ τὸν παρόντα χρυσοβούλλον **λόγον** ἐπορεύει αὕτῃ δι' οὗ καὶ
 εὐδοκεῖ καὶ προστάσσει καὶ διορίζεται κατέχεσθαι παρὰ τῆς διαλη-
 φθείσης σεβασμίας μονῆς τὰ παρὰ τῆς εἰρημένης συζύγου τοῦ μνη-
 μονευθέντος σεβαστοκράτορος προσαγομόσαντα αὐτῇ ὁποιαδήτινα κτή-
 ματα· ἃ δὴ καὶ κατὰ μέρος οὕτως ἐπ' ὀνόματος ἔχουσι· χωρίον ἢ
 Λυκουσάδα ἐν ᾧ καὶ ἡ τοιαύτη ἀνηγέρθη μονή· ἕτερον χωρίον ἢ Βα-
 τουσιάνη· τὸ περὶ τὰ Τρίκκαλα χωρίον ὅπερ εὑρίσκεται κατέχουσα ἡ
 μονή μετὰ τοῦ ἐκεῖσε λοετροῦ· μετόχιον εἰς ὄνομα τιμώμενον τῆς
 ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐπιλεγόμενον ἢ Ῥάξα μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παροι-
 κῶν τῶν διαλαμβανομένων κατ' ὄνομα ἐν τοῖς προσοῦσιν αὐτῷ δι-
 καιώμασιν, ἔτι δὲ καὶ τῆς κατεχομένης παρ' αὐτοῦ τοῦ μετοχίου γῆς
 καὶ τῶν μυλοθεσίων καὶ ἀμπελίων· ἕτερον μετόχιον ὁ Τριστενίκος εἰς
 ὄνομα τιμώμενον τοῦ ἁγίου μου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου· ἕτερον
 εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παροικῶν καὶ ἀμπε-
 λίων καὶ τῆς προστεθείσης ἀρτίως γῆς Βλαχοκατοῦνα ἢ ἐπιλεγομένη
 Πρακτικᾶτους· χωρίον ἢ Γοριάνη μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ μυλοθεσίων καὶ
 ἀμπελίων· εἰς τὴν λίμνην τοῦ Ἐξεροῦ σανδάλια δύο μετὰ καὶ ἁλι-
 ῶν δύο· μετόχιον εἰς ὄνομα τιμώμενον τοῦ ἁγίου μου μεγαλομάρτυ-

ρος Δημητρίου ἐν τῷ θέματι Βουναίνης διακείμενον μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ παροίκων ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν ἀμπελίων καὶ μυλοθεσιῶν· ἔτι τὲ εἰς τὸν τόπον τοῦ Ἀλμυροῦ χωρίον ἢ Μαγοῦλα· καὶ οἱ Σιμισαράτοι λεγόμενοι σὺν τῇ ἐκεῖσε γῇ τῶν Λεβαχάτων καὶ Ταρωνάτων· ἃ δὴ πάντα καθέξει ἡ εἰρημένη σεβασμία μονὴ τῆς πανυπεράγνου δεσποίνης καὶ θεομήτορος τῆς Ἑλεούσης κατὰ δεσποτείαν καὶ νομὴν ἀναφαίρετον ὡς καταμέρος διαλαμβάνονται ἐν τοῖς γεγονόσιν ἐπ' αὐτοῖς πρακτικοῖς, ἔτι δὲ καὶ ὡς προσεκυρώθησαν καὶ προσετέθησαν ταύτῃ παρὰ τῆς διαληφθείσης συζύγου τοῦ δηλωθέντος σεβαστοκράτορος· καὶ νεμηθήσεται αὐτὰ ἀνενόχλητα, ἀδιάσειστά τε καὶ ἀναπόσπαστα εἰς ἅπαντα τὸν ἐξῆς καὶ μέλλοντα χρόνον, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀνώτερα πασῶν τῶν κατὰ χώραν ἐπερχομένων δημοσιακῶν ἐπηρεϊῶν τε καὶ συζητήσεων. Οὐδεὶς γὰρ τῶν ἀπάντων ἔξει ἐπ' ἀδείας ἐπὶ παντὶ τῷ νῦν καὶ μέλλοντι χρόνῳ λύμην οἰανδῆτινα ἐπάγειν αὐτοῖς ἢ διασεισμὸν καὶ ἐπιθεσιν, καὶ ὅτι ἀποτραπήσεται τῇ ἰσχύϊ καὶ δυνάμει τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου **λόγου** τῆς βασιλείας μου πᾶς ὁ τιοῦτόν τι ἐπενεγκεῖν πειραθησόμενος καὶ δι' ὅχλου ὅλως γενέσθαι τῇ εἰρημένη σεβασμίᾳ **μονῇ** ἢ τοῖς προσφύσιν αὐτῇ τοιούτοις κτήμασι τε καὶ δικαίοις· ὡς καὶ ὑπερκείσθαι ὀφειλόντων αὐτῶν ἐπηρεαστικῆς ἀπάσης καὶ ἀδίκου χειρὸς καὶ μηδεμίαν ὑφίστασθαι παρὰ μηδενὸς ἀρπαγὴν καὶ λύμην καὶ διενόχλησιν ὡς ἐντεῦθεν εἶναι καὶ τοῖς ἐν τῇ εἰρημένη σεβασμίᾳ **μονῇ** τὴν μοναδικὴν τε καὶ κατὰ θεὸν προελομένοις ἀγωγὴν τε καὶ βίωσιν μεθ' ἡσύχου ταύτην μετιέναι τῆς καταστάσεως καὶ ἀπολαύειν ἀταράχως τῆς θεοφιλοῦς δὴ ταύτης πολιτείας καὶ ὑψηλῆς. Διὰ γὰρ τοῦτο ἐγεγόνει καὶ ἐπεβραβεύθη τῇ διαληφθείσῃ σεβασμίᾳ **μονῇ** τῆς πανυπεράγνου μου δεσποίνης καὶ θεομήτορος τῆς Ἑλεούσης καὶ ὁ χρυσόβουλλος **λόγος** οὗτος τῆς βασιλείας μου ἀπολυθεὶς κατὰ μῆνα **Μάρτιον** τῆς νῦν τρεχούσης **δευτέρας** ἡνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑπτακισιοστοῦ ἑννενηκιστοῦ **ἐβδόμου** ἔτους· ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτος : † **Ἀνδρόνικος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων Δούκας Ἀγγελος Κομνηνὸς ὁ Παλαιολόγος.** †

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΠΕΡΙ ΔΥΟ ΙΠΠΟΤΩΝ ΕΞ ΗΠΕΙΡΟΥ.

Ἐν τέλει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 551 ἑλληνικοῦ κώδικος τῆς ἐν Μονάχῳ Βιβλιοθήκης εἶναι γεγραμμένη ἐπὶ τοῦ σταχώματος ἡ ἐπομένη σημείωσις :

« αὐλῆζ' Ὀκτωβρίου ε' ἰνδικτ. α'. Ἐν πόλει Ἀλλα Βασιλεὺς τῆς » Ἀλαμανίας ἔποισε καθαλιέριδες κύρ Ζῶτο Χῶτο ἐκ πόλεως Ἰωαν- » νίνων καὶ κύρ Νικόλαον Καρατζῆ ἐκ πόλεως Ἀρτης ».

Ἡ ἐν τῇ σημειώσει ταύτῃ αναφερόμενη πόλις εἶναι οὐχὶ Ἀλλα ἡ Σαξονικὴ, ἀλλ' ἡ τιρολική· Ἀλλ' τοῦτο δ' εἰκάζομεν γινώσκοντες ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Μαξιμιλιανὸς ὁ Α' διέτριψεν ἀπὸ τῆς 20 Αὐγούστου μέχρι τῆς 5 Ὀκτωβρίου 1497 ἐν τῇ πλησίον τῆς Ἀλῆς κατεμένη πόλει Ἰνσβρουκ. Ἐν τοῖς περισπωθεῖσιν ἐγγράφοις οὐδαμῶς μνημονεύεται ἡ μετάβασις τοῦ αὐτοκράτορος εἰς Ἀλαν, εἰξεύρομεν μόνον ὅτι τὴν 12 Ὀκτωβρίου εὐρίσκετο οὗτος ἐν Steinach (1).

Τὰ ὀνόματα τῶν Ἑπειρωτῶν, οὓς ἐποίησεν ἱππότας ὁ Αὐτοκράτωρ εἰσὶν ἄγνωστα ἡμῖν· ὁ ἕτερος τούτων, ὁ Ζῶτο Χῶτο ἦν πιθανῶς ἁλβανικῆς καταγωγῆς, ὥς ἐκ τοῦ ὀνόματός του ἐμφαίνεται.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

(1) Βλ. Forschungen zur Deutschen Geschichte. Göttingen, 1862 τ. I. σ. 357 καὶ τὸ αὐτόθι αναφερόμενον σύγγραμμα τοῦ Müller, Reichstagstheat. unter Max I. τ. I σ. 532. Ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ εὐρίσκετο ἐν Ἀλῇ τῇ 18 Σεπτεμβρίου καὶ τῇ 5 Σεπτεμβρίου ἐξάγεται ἐξ ἐγγράφων τοῦ ἐν Στουτγάρτῃ ἀρχεῖου· ὅτι εὐρίσκετο αὐτόθι τῇ 26 Σεπτεμβρίου ἐκ τοῦ Schöpfung, Hist. Zar. Bad. VI, 491.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000050636